

«Ο ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΖΩΔΙΟΥ...»

“Ένα Άνέκδοτο Άστρολογικό Κείμενο τοῦ 16ου Αἰώνα

Ἡ συνεχῆς ἀνησυχία, ἡ μόνιμη ἀναζήτηση τοῦ μέλλοντος ἔκανε τὸν ἄνθρωπο νὰ καταφεύγει σὲ τέχνες ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ἐρμηνέψει τὴ «μοίρα» του. Ἀπὸ τέτοιου εἴδους ἀναζητήσεις προῆλθαν τὰ διάφορα κείμενα ἀστρολογίας, ἀπὸ τὰ μεμονωμένα ὠροσκοπία ὡς τὰ ἀστρολογικὰ ἐγχειρίδια, ποὺ σώζονται πολυάριθμα ἀπὸ ὅλες τὶς ἐποχὲς καὶ ἐντάσσονται συνῆθως στὴ λόγια παράδοση¹.

Τὸ «ζωδιολόγιο» ποὺ ἐκδίδω προέρχεται ἀπὸ τὸν σύμμικτο κώδικα τῆς Βιέννης Vindob. theol. gr. 244 (φφ. 144-153), ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται στὴ δευτέρη δεκαετία τοῦ 16ου αἰώνα καὶ περιέχει συλλογὴ ἀπὸ τὰ σημαντικότερα ἔργα τῆς δημῶδους λογοτεχνίας τῆς ἐποχῆς². Τὸ κείμενο τοῦ ζωδιολογίου, ποὺ παρεκκλίνει ἀπὸ τὴ λόγια γλωσσικὴ μορφή τῆς παράδοσης, ἐπικοινωνεῖ ἀμεσότερα μὲ τὸν ἀναγνώστη του καθὼς ἀνταποκρίνεται καὶ στὰ γλωσσικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι τὸ κείμενο μπορεῖ νὰ ἐνταχθεῖ στὰ ἔργα τῆς παλαιότερης πεζογραφίας ποὺ ἀπευθύνονταν σὲ ἓνα εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινό, ἦταν γραμμένα σὲ ἀπλὸ λόγο, στὴ δημοτικὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς τους, καὶ δὲν ἐξυπηρετοῦσαν μόνον τὶς θρησκευτικὰς³ ἢ τὶς γενικότερες πνευματικὰς καὶ μορφωτικὰς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ⁴, ἀλλὰ περιλάμβαναν καὶ τὰ πρακτικότερα κείμενα τῆς λαϊκῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς ἀστρολογίας.

1. Βλ. τὸν Catalogus Codicum Astrologorum Graecorum, τόμοι 1-12, Βρυξέλλες 1898-1953. *H. Hunger*, Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, 2 τόμοι, Μόναχο 1978, τόμ. 2, σσ. 221-260. *H.-G. Beck*, Geschichte der byzantinischen Volksliteratur, Μόναχο 1971, σ. 203.

2. Περιγραφή του ἀπὸ τὸν Σάθα καὶ τὸν Wagner βλ. στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ *G. Wagner*, Carmina Graeca Medii Aevi, Λιψία 1874, σσ. IX-XIV. Βλ. καὶ *G. Morgan*, Three cretan manuscripts. Κρ. Χρονικά 8 (1954) 65-67. “Ἄλλα ἀστρολογικὰ κείμενα περιέχονται στὰ φφ. 140-143 καὶ 154-158ν τοῦ χφ. Τὸ κείμενο, ὅσο ξέρω, εἶναι ἀνέκδοτο. Εὐχαριστῶ τὴ δ. Κομνηνὴ Πηδῶνια, δ.φ., γιὰ τὴ φροντίδα τῆς ἀπὸ τὴ Βιέννη.

3. Ὅπως τὰ «θεολογικὰ» ἔργα, τὸ κήρυγμα, ἡ ἐκκλησιαστικὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία, οἱ μεταφράσεις βίων ἀγίων ἢ τὰ ἔργα τῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας.

4. Π.χ. μαθηματικά, φυσιογνωστικά, νομικά ἢ νομοκανονικά, ἱστορικὰ ἢ χρονογραφικὰ ἔργα, γραμματικὴ ἢ μεταφράσεις ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἡ δημώδης πεζογραφία δίνει τὰ πρῶτα τῆς δείγματα στίς φραγκοκρατούμενες καὶ βενετοκρατούμενες ἐλληνικὲς χώρες ἀπὸ τὸν 14ο αἰῶνα¹ καὶ γνωρίζει μιὰν ἀξιοσημείωτη ἀνθήση στὸν 16ο αἰῶνα, γιὰ νὰ συνεχίσει καὶ ἀργότερα νὰ ἀναζητεῖ τὴ θέση τῆς ἀνάμεσα στὰ ἔργα τῆς λογοτεχνίας, τὴν ὁποία παλιότερα ἐκπροσωποῦσε κυρίως ἡ ποίησις². Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴ λογοτεχνικὴ ἀξία τῶν ἔργων αὐτῶν, ποὺ δὲν εἶναι πάντα ἰδιαίτερα σημαντικὴ, ὁ μελετητῆς τοὺς ἔχει τὴ χαρὰ νὰ κρατεῖ στὰ χέρια του δείγματα τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ, πολὺ πιὸ αὐθεντικὰ ἀπὸ τὸν λόγο τῆς ποίησης³. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἰδιαίτερα χρήσιμη ἡ ἔκδοση ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερων πεζῶν κειμένων· ἐκτὸς ἀπὸ τὸ περιεχόμενο, ποὺ εἰκονίζει τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ λαοῦ, ἡ μελέτη τῆς γλώσσας μὲ τὴ σημασία ποὺ ἀποκτᾷ ὀλοένα καὶ περισσότερο σήμερα ἀνοίγει νέα κεφάλαια στὴν ἔρευνα.

Ἄν τὸν εἰδικὸ τὸν ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὸ πλούσιο γλωσσικὸ ὕλικό τοῦ κειμένου, τὸν μὴ εἰδικὸ ἀναγνώστη δὲν θὰ τὸν ἀφήσει, καὶ σήμερα, ἀδιάφορο τὸ περιεχόμενο τοῦ ζωδιολογίου⁴.

φ. 144 Ἄρχῃ σὺν Θεῷ τῶν μηνῶν μετὰ ζωδίων⁵.

Ὁ Μάρτιος τὸν κριόν. Ὁ Ἀπρίλιος τὸν ταῦρον. Ὁ Μάιος τὸν δίδυμον. Ὁ Ἰούνιος τὸν καρκίνον. Ἰούλιος τὸν λέοντα. Ὁ Αὔγουστος τὴν παρθένον. Ὁ Σεπτέμβριος τὸν ζυγόν. Ὁ Ὀκτώβριος τὸν τοξότην. Ὁ Νοέμβριος τὸν σκορπίον. Ὁ Δικέβριος τὸν αἰγοκέρον. Ἰανουάριος τὸν ὕδροχόον. Ὁ Φεβρουάριος τὸν ἰχθύν.

Ἄρχῃ. Μάρτιος.

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ κριοῦ ἔστιν κοντόπλατος, στρογγυλοκέφαλος, μακρότριχος, γοργοέλαστος, λυπόματος, ἐνάρετος, ἀντίλογος, στοματάς, ἀκριβός, ἐὰν δώση τίποτες θλίβεται, δεισίλογος καὶ αὐτόγνωμος. Ἡ τύχη αὐτοῦ ἐπὶ ζευγάρια

1. Στὴν Κύπρο π.χ. τὶς «Ἀσίτζες» καὶ ἀργότερα τὰ χρονικά τοῦ Μαχαιρᾶ καὶ τοῦ Βουστρώνιου.

2. Ἀπόψεις γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἔργων βλ. Ε.Δ. Κακουλίδη, Ὁ Ἰωάννης Μορεζήνης καὶ τὸ ἔργο του. Κρ. Χρονικά 22 (1970) 10-17.

3. Ἱστορία τῆς δημώδους πεζογραφίας τοῦ 16ου αἰῶνα καὶ ἀνθολογία κειμένων ἐτοιμάζω ἀπὸ καιροῦ.

4. Τὴ λαογραφικὴ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου θὰ τὴ δώσει στὴ συνέχεια ὁ ἐπιμελητῆς τῆς Λαογραφίας κ. Κ. Τσαγγαλάς.

5. Σιωπηρὰ διορθῶν τὴν ὀρθογραφία καὶ τὴ στίξη. Γιὰ ἄλλες παρατηρήσεις ἢ ἐπεμβάσεις στὸ κείμενο βλ. τὰ Σχόλια στὴ σ. 84

φ. 144ν συνέρχεται καὶ μαῦρα βόδια καὶ εἰς τὰ πρόβατα. Ἐπιπλήσει καὶ πάλιν πτωχέσει, δύο γαμήσει τύχην, κτήσεται μέθην καὶ εἰς ἀνδρογυνον ἐμπέσει, | σαγιτίαν λάβη, ραβδέαν δέξεται ἐπὶ κεφαλῆς ἀπὸ ὕψους πέσει, ἀπὸ σκύλαν δακτῆ, ἀπὸ τετράποδον λάβη. Σάββατον καὶ Κυριακὴν τὸ δικάσιμον ἄς φεύγη. Ἀσθενείαν δουλεύσει ἐτῶν κε' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτην ζήσεται ἔτη ο'. Ἐπιπλήσει τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν.

Τὸ αὐτό.

φ. 145 Η γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ κριοῦ ἔσται φρόνιμος, λυπόματος, μὴ ὑποκλινομένη τινί, εἰς χολὴν ἐρχομένη πολλήν, ὑπὸ παντὸς ἠγαπημένη, ἐπιδέξια, σπαστρικὴ καὶ ἀζημίωτη. Ἀπὸ κόπου καὶ μόχθου βίον κτήσεται, ἐξ ἀνθρώπου ζημιωθῆ, εἰς τοὺς ἰδίους κακῆ, εἰς ὄρπαγην ἔλθῃ ἀνθρώπου τινός, ξένην χώραν περιπατήσει καὶ εἰς ἕτερον ἄνδρα κρατηθῆ καὶ μετ' αὐτοῦ χαρὰν ἐμπλήσει. Ἀρμούς πονέσει καὶ γόνατα. Παρασκευὴ μὴ κάμνη, μηδὲν καταρᾶται τινὶ ἀνθρώπῳ, τὸ ὄναρ αὐτῆς τινὶ ἄς μὴ λέγη. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ εἰς τοὺς μαστοὺς. Ὑπὸ σκύλαν δακτῆ, ἀσθενήσει ἐτῶν ιε' καὶ ἐτῶν λ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη | ἐβδομήντα τέσσαρους. Ἐπιπλήσει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

Ἀπρίλιος.

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ταύρου ἔσται μακροδάκτυλος, μελισσογένης, λυπόματος, φιλάγαθος, κατηφής, φιλάρετος, θλιβερός, γαληνὸς τῇ γνώμῃ, εἰς τοὺς ἔξω πρᾶς καὶ εἰς τοὺς ἰδίους πικρός, τὰ χεῖλη του λαλεῖ καὶ ἡ καρδιά του θλίβεται. Ἐν ἡμέρᾳ χαρμωσύνης ἐγεννήθη, φιλόπονος, φιλάσθενος, διγαμήσει, χήραν κόρην ἀγαπήσει, μετὰ ἐνδόξων τιμηθῆ, ξένην χώραν περιπατήσει, δειλὸς ἔσται, ἀπὸ γνώσεως αὐτοῦ ζημιωθῆ καὶ πάλιν πτωχέσει. Τὰς νύκτας ἔξω μὴ περιπατῆ. Ἀπὸ ἐδικόνος καταπλακῆ καὶ εἰς ἀνάγκην ἐμπέσει. Ἀπὸ ὕδατος φοβηθῆ, σαϊτίαν λάβη, ἀπὸ ὕψους πέσει. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἐπὶ τοῦ κροπτοῦ. Ἀσθενήσει ἐτῶν κε' καὶ ἐτῶν μ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη ο'. Ἐπιπλήσει τὸν ἅγιον Βασίλειον.

φ. 145ν Η γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ταύρου, ἐν ἡμέρᾳ καλῇ ἐγεννήθη. Ἐστὶν εὖσημος, καλοπρόσωπος, ἀπὸ κόπου καὶ μόχθου βίον κτήσεται, πρὸς ὄραν πικρὰν χηρεύσει ὑπὸ ἀνδρός, τῇ ἰδέᾳ καλὴ καὶ φρόνιμος, καὶ εἰς ὄρφανὸν ἄνδρα ἐμπέσει. Ἀπὸ μικρόθεν

κτῆσεται βίον, ἀπὸ σκόλαν δακτῆ. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοὺς πόδας. Τρεῖς ἀσθενείας περιπέσωσιν αὐτὴν καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη ξέ'. Ἄς λειτουργῇ τὴν ἁγίαν Ἑλένην.

Μάιος.

φ. 146 Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ διδύμου ἔσται καλοειδής, γοργός εἰς τὰς ἀποκρίσεις, χολιᾷ καὶ πάλιν συνέρχεται, ὅπου ἂν δώσῃ τι οὐ λυπεῖ, κακοςύμβουλος εἰς πάντα, φαρμακείαν πάθη, εἰς τὰ παιδιά καλός, ἔσται φιλόξενος καὶ φιλάσθενος, ἀπὸ γυναικὸς δοκιμασθῆ καὶ οὐ συνέλθῃ. Ἔσται λαγόφθαλμος, περιχάρως, βασιλικὴν ἀλλήν περιπατήσει καὶ ὑπὸ μεγάλων τιμηθῆ. Τὸ ἀστρικὸν αὐτοῦ εἰς τὰ ζευγάρια. Μετὰ ἀδελφοῦ οὐ ποιήσει, ἀπὸ γραμματα τιμηθῆ, εἰς μαγειρίαν ἐπέλθῃ, πόνος γενήσεται αὐτὸν καὶ εἰς ἀνάγκην ἐμπέσει. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τὸ στήθος. Ὅταν ἀσθενήσῃ ἄς λειτουργῇ τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

Τὸν αὐτόν.

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ διδύμου ἔσται φιλάγαθος, ἀκριβή, ὀροδόξιμος, σπαστρικὴ, μακρόστιχος, εὐπρόσωπος, χολιᾷ πολλά, παραπονήτρια καὶ πάλιν συνέρχεται. Συνάντημα ἔχει καλόν, ἐπὶ τὰ πρῶτα ἔσται φιλάσθενος καὶ ὅσον ὑπάγει ἢ τύχη αὐτῆς ἔσται εἰς τὸ ἀγαθόν. Ὑπὸ ἀνδρὸς δοκιμασθῆ καὶ οὐ συνέλθῃ, ἄλλον ἀγαπήσει καὶ ἄλλον ἐπάρη. Γονικὸν αὐτῆς τι οὐ κτῆσεται, ἀπὸ παιδὶν δουλευτῆ. Νύκταν ἔξω μὴ περιπατῆ. Εἰς ἀνάγκην ἐμπέσει καὶ οὐ κακοδικηθῆ. Φυλακτήριον ἄς φορῇ. Εἰς μοναστήρι ἀποθάνῃ. Στῆθος πονέσει καὶ ἀπὸ πόνου τελευτήσει. Ἄς λειτουργῇ τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

Ἰούνιος.

φ. 146 Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ καρκίνου ἔσται δίγνωμος, δεισικάρδιος, στρογγυλοπρόσωπος, εὐτυχής, βλέμμα ἔχων χαμηλόν, | ἢ ὄψις αὐτοῦ μανιακὴ, εἰς τοὺς ἔξω πρᾶς καὶ εἰς τοὺς ἰδίους πικρός, εἰς ποταμὸν εἰσέρχεται, εἰς γυναικὴν ἐμπέσει, θάλασσαν περάσει καὶ ὑπὸ μεγάλων ἀνθρώπων τιμηθῆ. Ἀπὸ ξίφους λάβῃ, ραβδέαν δέξεται ἐπὶ κεφαλῆς, ἄς προσέχῃ εἰς γυναῖκα μὴ ἐμπέσῃ, καὶ αἰχμαλωτισθῆ. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ οὐδὲν φαίνεται. Ἐτῶν ις' ἀσθενήσει καὶ ἐτῶν λ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη οε'. Ἄς λειτουργῇ τὸν μέγαν Δημήτριον.

Τὸν αὐτὸν καὶ εἰς γυνή.

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ καρκίνου ἔστιν εὐόφθαλμος, ταπεινή, καλοαπόκριτος, περιγελάστρια, ὀκηρηή, καλὸν ποδαρικὸν ἔχει, ἀλλότρια πράγματα κληρονομήσει, ἐδικὰ δὲ ἀπολέσει. Ἐὰν λάβῃ μικρὴ ἄνδρα, χηρέψει καὶ θάψει αὐτὸν ἢ χωρισθῆ αὐτὸν καὶ ἕτερον κερδίσει καὶ εἰς τὰ πρῶτα λυπηθῆ καὶ εἰς τὰ ὑστερα ἀπὸ συμπλοκῆς λάβῃ καὶ πολλὰ πειρασθῆ. Ἐπὶ τὰ κτήρη συγχαίρει, ἐπὶ γενεὰν πειρασθῆ, κοιλίαν πονέσει καὶ γόνατα, ἀπὸ θερμοῦ καῆ καὶ οὐ λάβῃ. | Ἄς φυλάσσειται ἐκ τῆν ἀνεμοζάλην. Ἄσθενήσει ἐτῶν κ' καὶ ἐτῶν σαράντα καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη οβ'. Ἄς λειτουργῆ τῆν ἁγίαν Αἰγκατερίνα.

φ. 147

Ἰούλιος

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ λέοντος ἔσται μελισσίθριξ, εὔμορφος, μακροτράχηλος, γελαστής, βλέμμα ἔχων, πολλὰ χολομανεῖ, πικραίνεται καὶ πάλιν συντόμως ἡμεροῦται. Εἰς ξενιτείαν περιπατήσει, θάλασσαν περάσει, βασιλείαν δουλεύσει καὶ μεγάλην τιμηθῆ. Τὸ ὄναρ αὐτοῦ τινὰν μὴ λέγη. Εἰς ἐκκλησίαν μὴ συντυχαίῃ καὶ πολλοὶ αὐτὸν ζηλώσουσιν καὶ εἰς πρόσωπον καλός. Γυναίκαν παραλόγως ἐπάρη καὶ εἰς πορνείαν ἐμπέσει, ξενιτευθῆ καὶ εἰς τὰ ἴδια πάλιν ἔλθῃ, φαρμακείαν πάθη, ὀφθαλμοὺς πονέσει, ἀπὸ ὕψος πέσει, φόβον θερίον διαβάσει καὶ φόβον καταπλακῆ. Αἰχμαλωσίαν πάθη, ἀρρωστίαν διέλθῃ ἐτῶν κε' καὶ ἐτῶν λ', πόδαν πονέσει, σημεῖον ἔχει εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τοὺς βραχίονας καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσεται ἔτη οβ' | καὶ ἄς λειτουργῆ τὸν ἅγιον Βουκόλον.

φ. 147 ν

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ λέοντος ἔσται καλόψυχος, ἔχων καλὴν θεωρίαν, εὐτυχῆς καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὴ καὶ ἀπὸ ἐτέρων χαρῆ, ἀπὸ συγγενῆν κακοπαθήσει, πράγματα χαώσει καὶ ἄλλα ὑπολάβῃ, κοιλίαν πονέσει καὶ γόνατα, ἀπὸ πυρὸς καῆ, ἀπὸ νερὸν φοβηθῆ, ἄνδρα θάψει, κεφαλὴν καὶ πόδαν πονέσει, χηρέσει καὶ λυπηθῆ, γονικὸν κληρονομήσει, οἴμοι εὐχῆν, πατρία δουλεύσει καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πειρασθῆ. Τὸ ὄνειρον αὐτῆς τινὰν μὴ λέγη, Κυριακὴν μὴ ὑβρίζειν, εἰς μνημεῖον μὴ εἰσέλθῃ. Ἔστιν οὐξόθυμος, ἀντιλογίστρια, ἐνάρετος, πικρὰ εἰς τοὺς ἰδίους. Ἄλλος ἀγαπήσει αὐτὴν καὶ ἄλλος ἐπάρη καὶ πολλὰ πικραθῆ, ὕστερον δὲ ἀγαθὰ ἐμπλησθῆ. Στῆθος πονέσει καὶ χεῖραν καὶ πόδαν, ἀπὸ μηνῶν τριῶν ἀσθενήσει καὶ μεγάλας ἀσθενείας δουλεύσει καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη ογ'. Ἄς λειτουργῆ τῆν ἁγίαν Ἀνάστασιν.

φ. 148

Αύγουστος

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τῆς παρθένου ἔσται ἀνὴρ σιτόχροος, ἀπλόμαλλος, φρόνιμος. Ἐὰν μάθῃ γράμματα μεγάλους δοξασθῆ, πονέσει οὐδόντας καὶ ὀμμάτια καὶ ἀρμούς καὶ νεφρούς. Χήρας κρέας μηδὲν ἐσθίειν καὶ ὀρνιθίου καὶ βλαβῆ καιρέως. Τὸ ἐνόπτιον αὐτοῦ μὴ ἐξηγήσεται ἕως ἡμέρας ζ'. Ζηλοφθονηθήσεται καὶ πάθῃ ζημίαν ὑπὸ ἀνθρώπου, ὁ δὲ βίος αὐτοῦ οὐκ ἐκλυθῆ. Χώρας ξενικὰς περιπατήσῃ, ἀπὸ οἰκίαν εἰς ἄλλην οἰκίαν μεταβήσεται, πορνείαν ὀρμώσῃ, ἀλλ' οὐ κατανοδοθήσεται καὶ ὑπὸ δπάνδρου γυναικὸς ζημίαν πάθῃ, οὐ μὴ ἐγκαταλειφθήσεται, στόματα ἀνθρώπων συντρέβαν αὐτοῦ. Φυλακτῆριον ἄς φορῆ ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ, ἀρρωστίας ἦξει ἀπὸ γεννήσεως αὐτοῦ ἕως ἐτῶν γ' καὶ ζ' καὶ ἧ' καὶ μ' καὶ ξ', ταῦτα διελθὼν ζήσει ἔτη πη'. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἐπὶ τοῦ πλευροῦ. Ἄς λειτουργῆ τὸν μέγαν Δημήτριον.

Τὸν αὐτὸν μίγαν, εἰς γυνή.

φ. 148ν

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου παρθένου ἔσται γυνή σιτόχροια, εὐμνοστη, εἰς τὰ ἔσω πικρὴ καὶ εἰς τοὺς ξένους ἡμερη, ἀνδρα λάβῃ καὶ χηρευθῆ ἢ ζῶντα ἢ ἀποθανόντα καὶ ἄλλον ἐπάρη. Μασθοῦς καὶ γαστέραν πονέσει, ξενιτευθῆ καὶ πλανηθῆ καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς ἀποστραφῆ, ἀποπέσει ἀπὸ τὸν βίον αὐτῆς καὶ πάλιν ἀνορθώσῃ. Ὁξύθυμος καὶ ὀλιγότεκνος, ἄς προσέχῃ ἀπὸ κακῆς γυναικὸς, εἰς καθρέπτῃ μὴν θεωρῆ, τὴν Κυριακὴν τὰς τρίχας αὐτῆς μὴ πλέξῃ, ἐν τῇ Παρασκευῇ μὴ ἐργάσῃται, ὀλιγόψυχος, σπλήναν μὴ ἐσθιέτω μηδὲ καρκίνον καὶ βλαβῆ βαρέως. Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀρρωστίας ἦξει ἀπὸ γεννήσεως αὐτῆς ἐτῶν κ' καὶ ν' καὶ ξ', ἐὰν ταῦτα διέλθῃ ζήσει ἔτη ια'. Ὅταν ἀσθενήσῃ ἄς λειτουργῆ τὸν ἅγιον Παντελεήμονα, ὁ δὲ θάνατος αὐτῆς ἡμέρα Παρασκευῆ.

Σεπτέβριος.

φ. 149

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ζυ|γοῦ ἔστιν καλοπρόσωπος καὶ καλόφθαλμος, περιχαρῆς, ἀκριβός, ὀροδοχριάτης, εἰς τὸν κάματον ἐπιμελῆς. Ὑπὸ γυναικὸς πειρασθῆ, τὸ ἀστρικὸν αὐτοῦ εἰς τὰ ζευγάρια ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ μελίσσια, ἀνευχάριστος ἐπὶ φίλους. Ἀπὸ ὕψους πέσει, ἀπὸ τετραπόδου λάβῃ, ραβδέαν ἐπάρη καὶ πειρασθῆ καὶ εὐθὺς τελευτήσῃ. Σημεῖον ἔχει εἰς ὤμοπλάτην. Ἐτῶν ιε' ἀσθενήσῃ καὶ ἐτῶν μ' καὶ ἐὰν ταύτας διέλθῃ ζήσει ἔτη πε'. Ἄς λειτουργῆ τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

Τὸν αὐτὸν μήναν.

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ζυγοῦ ἔσται χρήσιμος, δουλευτική καὶ ἀνευχάριστη, εἰς πᾶσαν δουλείαν ἔμπειρη καὶ οὐδέποτε λάβη εὐχαριστίαν. Γυνὴ εὐτυχῆς καὶ φοβουμένη τὸν Θεόν, πολλὰ ἀγαθὰ ἐμπλησθῆ καὶ πάλιν πτωχεύσει. Ἄς φεύγη ἀπὸ μάχας, νύκταν ἔξω μὴ περιπατῆ. Παραπονεῖται πολλὰ καὶ πάλιν συνέρχεται. Ἄρα νερὸν μὴ πίνη, φαρμακείαν πάθη, ἀλλὰ οὐκ ἀδικηθῆ, καρκίνον | μὴ ἐσθίειν μηδὲ αἷγιον κρέα, ὄψιν πονέσει καὶ στήθος καὶ λαγῶνας, ἀσθενήσει ἐτῶν λ' καὶ ἐτῶν μ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη ἑβδομήντα. Ἄς λειτουργῇ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν.

φ. 149

᾽Οκτώβριος.

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ τοξότου ζήλου στοιχεῖον ἔχει, χολομανεῖ καὶ γοργὰ συνέρχεται, εἰς τοὺς ἰδίους ζημιοῦται, γυναίκα θάψει καὶ ἄλλην ἐπάρη, εἰς ἀνδρόγυνον καταπλακῆ, Σαββάτον καὶ Κυριακὴ τὸ δικάσιμον ἄς φεύγη, τὸ μυστήριον αὐτοῦ τινὰ μὴ λέγη. Ἔστιν ἱεροκομύτης, μελισσοπώγωνος, τῆ καρδίᾳ λυπηρός, τὰ χεῖλη αὐτοῦ λαλοῦν καὶ ἡ καρδία του θλίβεται. Ἀπὸ κόπου καὶ μόχθου βίον κτήσεται, ξενιτευθῆ καὶ εἰς τὰ ἴδια ἔλθῃ, ἐξ ἀνθρώπων τυρανισθῆ καὶ πολλῶν ἀγαθῶν γενήσεται κύριος, πράγματα χάσει, ὅσα ποιήσῃ καλὰ τοὺς φίλους εἰς εὐχαριστίαν οὐκ ἔλθῃ παρὰ τινος. Ἡ τύχη αὐτοῦ εἰς πρόβατα καὶ | μελίσσια. Εἰς ποταμὸν μέγαν ἄς προσέχη καὶ μὴ ἀποκοτᾶ, κεφαλὴν πονέσει καὶ γόνατα καὶ ὀφθαλμούς. Εἰς πραγματείαν εὐδόκιμος. Ἀσθενείας ἤξει ἐτῶν κ' καὶ σαράντα καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη οβ'. Ἄς λειτουργῇ τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

φ. 150

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ τοξότου ἔσται καλόφθαλμος, εὐπρόσωπος, τρίχας ἔχων καλὰς. Ἄνδρα λάβῃ, ἀπὸ κακοῦ θανατικοῦ ἀποθάνῃ, τοὺς ὀδόντας αὐτῆς ἀπολάβεται, ἀπὸ χειρὸς ἐξορμισθῆ, ἀπὸ λίθου καὶ ἀπὸ οἴγους πειρασθῆ, εἰς τὸ γῆρας αὐτῆς τιμηθῆ. Ἀσθενείας ἔξει ἐτῶν ις' καὶ λγ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη οβ'. Ἄς λειτουργῇ τὴν ἁγίαν Ἐλισάβετ.

Νοέμβριος.

Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ σκορπίου ἐν ἡμέρᾳ πίσημος ἐγεννήθη, γαληνὸς ἔσται τῇ γνώμῃ, πεισματικὸς ἐπὶ ἔργα, ἀργοκίνητος, ὑπομονετικὸς, δάκνει κρυφίως, γυναίκαν ἀνα-

φ. 150 ν λόγως ἐπάρη καὶ θάψει αὐτὴν ἢ χωρι | σθῆ. Φιλόξενος, εὐτυχίς, ἔμ-
πειρος, καλός, ἢ τύχη αὐτοῦ ἐπὶ μαῦρα βόδια, παιδίον αὐτὸν λυπή-
σει καὶ ἄλλον αὐτὸν δουλεύσει, ὑπὸ θηρίου δακτῆ. ᾽Εὰν δανείσῃ πράγ-
μα μετὰ κακοῦ μηδὲν τὸ ἐπάρη, διὰ γυναικὸς ὑπάνδρου ἀτιμωθῆ-
ναι, ξένην χώραν περιπατήσῃ καὶ πράγματα χαώσει καὶ ἕτερα ἐπι-
λάβεται. Λαιμόν πονέσει, ἀπὸ ὕδατος φοβηθῆ, ἀπὸ ὕψος πέσει καὶ
εἰς ἀνάγκην γένηται πολλήν, φονευθῆ. ᾽Ασθενείας ἦξει ἐτῶν κδ' καὶ
λ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη ξς'. ᾽Ας λειτουργῇ τὸν ἀρχι-
στράτηγον.

Τὸν αὐτὸν μήναν.

᾽Η γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ σκορπίου ἔσται ἀντι-
λογήτρια, ἀκαταφρόνητος καὶ θλιβερή, ἐνάρετος, ἐὰν μικρὴ πάρη
ἄνδρα ἢ θάψει ἢ χωρισθῆ αὐτὸν καὶ ἄλλον ἐπάρη καὶ παιδία ποιή-
σει καὶ εἰς ἐκεῖνα θλιβῆ. Τὸ μυστήριον αὐτῆς τινὰν μὴ λέγη. Τὴν
ἀλήθειαν ἀγαπᾷ, ἀπὸ θεομοῦ καῖ, πράγματα χαώσει καὶ ἕτερα ἐπι-
λάβεται. Παρασκευὴ μηδὲν κάμνη, στήθος πονέσει καὶ κεφαλὴν.
φ. 151 ᾽Ετῶν ις' | ἀσθενήσει καὶ ἐτῶν κε' καὶ ἐτῶν μ' καὶ ἐὰν διέλθῃ
ταύτας ζήσει ἔτη οη'. ᾽Ας λειτουργῇ τὴν ἁγίαν Ἄνναν.

Δικέμβριος.

᾽Ο γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ αἰγοκέρου ἐν ἡμέ-
ρα πίσσημος ἐγεννήθη. ᾽Εστιν ἐνάρετος, ἐναργὸς τὸν βίον, μελανό-
χροος, εἰς τοὺς φίλους καλὸς καὶ πολλὰ κτήσει πράγματα, πολλοὶ
αὐτὸν ζηλώσουσιν, δρόμους ποιήσει πολλοὺς καὶ ἐλασίας καὶ ἀπὸ
πολλῶν εὐχαριστηθῆ. ᾽Ας φεύγῃ τὴν βροντὴν, εἰς δένδρον μὴ κα-
θεύγῃ, φυλακτήριον ἄς φορῇ, πράγματα χαώσει καὶ ἄλλα ἐπιλάβε-
ται, ξενιτευθῆ, εἰς ἀνδρόγυνον καταπλακῆ, ὑπὸ γυναικὸς πειρασθῆ,
ραβδέαν ἐπάρη ἐπὶ κεφαλὴν, μαγειάν πάθη, τὸ δικάσιμον ἄς φεύγῃ.
᾽Αρρωστίας ἦξει ἐτῶν ιη' καὶ ἐτῶν κ' καὶ ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει
ἔτη ογ'. ᾽Ας λειτουργῇ τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

᾽Η γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ αἰγοκέρου ἔσται τρα-
χηλαρκία, γλωσσώδης, γογγύστρια, θυμώδης, ἐνάρετος, ὑπὸ ἀνδρὸς
φ. 151 ν δοκιμασθῆ | καὶ οὐ συνέλθῃ, μετὰ δὲ ἐτέρου συνοικήσει, ἀπὸ παιδί-
ου θλιβῆ καὶ ἀπὸ ἐτέρου χαρῆ, ἔσται πολυμέριμος, πεισματικὴ, φι-
λόξενος, ξένην χώραν περιπατήσῃ καὶ πάλιν ὑποστρέψει, πράγμα-
τα χάσει καὶ οὐ λυπηθῆ. ᾽Ετῶν δώδεκα ἀσθενήσει καὶ ἐτῶν λ' καὶ
ἐὰν διέλθῃ ταύτας ζήσει ἔτη οβ'. ᾽Ας λειτουργῇ τὴν ἁγίαν Μαρίνα.

Ἰανουάριος

φ. 152 Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ὕδροχόου ἔστιν μελισσόβριξ, δευσικάρδιος, καλοαπόκριτος, τιμητικός, ἔχων τύχην καλήν, φρόνιμος. Ἀλλότρια πράγματα κληρονομήσει καὶ γονικὰ ἀπολέσει, ἐπὶ ἐτῶν κα' βίον εἰς φυλακὴν διέλθη, ἐπὶ τὰ πρῶτα τῆς νεότητος αὐτοῦ ἔτη πτωχέυσει, κακοπαθείας ἤξει πολλά, ἀπὸ Θεοῦ ἠξιώθη, κόξαν καὶ πόδαν πονέσει, ἀπὸ ὕψος πέσει, ἀπὸ σκύλαν δακτῆ, στῆθος πονέσει, ἐτῶν κε' ἀσθενήσει καὶ ἐτῶν κζ' καὶ ἐὰν διέλθη ταύτας ζήσει ἔτη οθ'. Ἄς λειτουργῇ τὸν ἄγιον Γεώργιον.

Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ὕδροχόου ἔσται εἰς πολλὴν ζωὴν, εὐπρόσωπος, σύντομος εἰς πάντα, πολὺν βίον κτήσεται, ὄρφανὸς ἀναθρέψει, χωρικοὺς νοσητέσει, πτωχὸς χορτάσει, ἀπὸ γαμπροῦ ἀτιμίαν λάβη, φαρμακίαν πάθη, ἄνδρα θάψει ἢ χωρισθῆ καὶ ἄλλον ἐπάρη καὶ πάλιν χηρέψει, στῆθος πονέσει, παιδὰς ποιήσει. Ἡλίον δύναντος μετὰ μάχης μὴ μείνη, παιδιὰ μὴ καταρᾶται, ὅτι κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν ἔχει, εἴ τι δεηθῆ εἰς Θεὸν εἰσακούσεται, εἴ τινα καταράσεται λαμβάνει αὐτόν. Ἀσθενείας ἔξει ἐτῶν κβ' καὶ ἐτῶν μ' καὶ ἐὰν διέλθη ταύτας ζήσει ἔτη οβ'. Ἄς λειτουργῇ τὸν Ὑπάτιον καὶ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν.

Φεβρουάριος

φ. 152ν Ὁ γεννηθεὶς νεώτερος ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ἰχθύος ἔστιν μελισσόβριξ, μελισσοπούγοννος, μεγαλόφθαλμος, ὀλιγόφυχος, ἀποδημητικός, εἰς τοὺς ἰδίους εὐσπλαγχνος. Γυναίκαν θάψει καὶ ἑτέρα ἐπάρη, θάλασσαν περάσει, δημοσικὴν δουλείαν δουλεύσει, εὐτυχὴς ἔσται, συντόμως χολομανεῖ καὶ γοργὰ συνέρχεται. Ἀπὸ σκύλαν δακτῆ, ἀπὸ ὕδατος φόβον ἔχει, ἀπὸ ὕψος πέσει, ραβδέαν ἐπάρη ἐπὶ κεφαλὴν, μαγειάν πάθη. Τὸ δικάσιμον ἄς φεύγη. Ἀρρωστίαν ἔξει ἐτῶν ιη' καὶ μ' καὶ ἐὰν διέλθη ταῦτα ζήσει ἔτη ογ'. Ἄς λειτουργῇ τὸν ἄγιον Κωνσταντῖνον.

φ. 153 Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ ἰχθύου ἐν ἡμέρᾳ καλῇ ἐγεννήθη. Ἔσται ἐπιδέξια, εὐμορφη, ἐργόγορη, πολλοὶ αὐτὴν ζηλώσουσιν, δρόμον ὑπάγει πολὺν καὶ ἐλασίαν, οὐ λάβη παρὰ τινος εὐχαριστίαν, πράγματα χαώσει καὶ λυπηθῆ, ξενιτευθῆ καὶ εἰς ἀνάγκην ἐμπέσει, εἰς ἀνδρόγοννον καταπλακῆ καὶ πολλὰ κακὰ πάθη, ἀπὸ συγγενὴν αὐτῆς ἢ μαγειάν πάθη, ραβδέαν ἐπάρη ἀπὸ κεφαλῆν

καὶ εἰς θάνατον κατέλθη. Ἔς φεύγη τὴν βροντὴν καὶ τὴν ἀστραπὴν,
εἰς δένδρον μὴ καθεύδῃ. Ἄρρωστίας ἤξει ἐτῶν ιη' καὶ ἐὰν διέλθῃ
ταῦτα ζήσει ἔτη οβ'. Ἔς λειτουργῇ τὴν ἀγίαν Παρασκευῆ.

ΣΧΟΛΙΑ

- φ. 144 1-6 Δίνω τοὺς τύπους Σεπτέμβριος (καὶ στὸ φ. 148v), Νοέμβριος (Νοέμβριος
στὸ φ. 150), Δικέμβριος (Δικέμβριος στὸ φ. 151) ὅπως περιέχονται στὸ
χφ. θὰ εἶναι χρήσιμοι γιὰ τὴ γλωσσικὴ διερεύνηση τοῦ κειμένου.
11 δεισίλογος· χφ δυσίλογος (ἔγραψα κατὰ τὸ δεισικάριος τῶν φφ. 146, 11
καὶ 151v, 7).
- φ. 144v 2 ἀπὸ ὕψους· τὸ ἴδιο καὶ στὸ φ. 149, 5 (βλ. καὶ ἀπὸ ὕψος, φφ. 147, 12 150v,
6 151v, 11 152v, 6).
2 ἀπὸ σκύλαν· τὸ ἴδιο καὶ στὰ φφ. 145v, 5 151v, 12 152v, 5 (βλ. καὶ ὑπὸ
σκύλαν φ. 144v, 2, ὑπὸ θηρίου φ. 150v, 3).
2 δακτῆ· ὁ τύπος ἐπαναλαμβάνεται ὁμοιόμορφα σὲ ὅλο τὸ χειρόγραφο.
4 ζήσεται· τὸ ἴδιο καὶ στὸ φ. 147, 15 (σ' ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις ζήσει).
- φ. 146 5 ἔσται χφ ἔσθαι (διόρθωσα κατὰ τὸ ὑπόλοιπο χφ).
8 ἡ τύχη· χφ ἡ τύχης.
- φ. 147v 4 χαώσει· τὸ ἴδιο καὶ στὰ φφ. 150v, 5 150v, 15 151, 9 152v, 13 (βλ.
καὶ χάσει 149v, 14 151v, 4).
9 ὑβρίζειν· διατήρησα τὸν τύπο τοῦ χφ (βλ. καὶ 148, 5 149v, 1 150v, 4).
- φ. 148 4 πονέσει χφ συνέσει (διόρθωσα κατὰ τὸ ὑπόλοιπο χφ).
5 ἐσθίειν· (βλ. 147v, 9 149v, 1 150v, 4).
7 ἐκλυθῆ· χφ ἐκλήθη.
9 ὀρμώσει (ὀρμάζω - ὀρμάσει).
9 κατανοδοθήσεται· διατήρησα τὸν τύπο τοῦ χφ.
12 ἄρρωστίας ἤξει· τὸ ἴδιο καὶ στὰ φφ. 148v, 10 151, 12 153, 3 (πρβ. καὶ
ἄρρωστίαν ἔξει 152v, 7, ἀσθενείας ἤξει 150, 3 καὶ 150v, 7, ἀσθενείας
ἔξει 150, 10 καὶ 152, 10, κακοπαθείας ἤξει 151v, 11. Σὲ ἄλλα σημεῖα
ἀσθενήσει, ἀσθένειαν δουλεύσει, ἀσθενείας δουλεύσει, ἄρρωστίαν διέλθῃ
147, 13, τρεῖς ἀσθενείας περιπέσωσιν αὐτήν 145v, 6).
- φ. 148v 4 γαστέραν· χφ ἀστέραν (διόρθωσα κατὰ τὸ ὑπόλοιπο χφ).
9 καρκίνον· χφ καρκίνος (βλ. καὶ 149, 16).
- φ. 149v 1 ἐσθίειν· (βλ. 147v, 9 148, 5 150v, 4).
1 αἴγιον· χφ ἄγιον.
- φ. 150 14 πῆσημος· ἔτσι καὶ 151, 5 (ἄλλοῦ ἐν ἡμέρᾳ καλῇ 145v, 1 152v, 10, ἐν
ἡμέρᾳ χαρμωσύνῃ 145, 5).
- φ. 150v 4 ἀτιμωθῆναι· (βλ. 147v, 9 148, 5 149v, 1).
15 ἐπιλάβεται χφ ἐλάβεται (διόρθωσα κατὰ τὸ ὑπόλοιπο χφ, φφ. 150v,
15, 151, 9).
- φ. 151 8 καθεύγη· (βλ. καὶ 153, 3 καθεύδη).
- φ. 151v 7 παραλείπεται τὸ ἄρθρο Ὁ τῆς ἐρυθρογραφίας τῶν ἀρχικῶν. Τὸ ἴδιο καὶ
στὰ φφ. 152, 3 Ἡ, 152, 14 Ὁ, 152v, 10 Ἡ.
- φ. 152v 4 περάσει χφ περά.
- φ. 153 2 ἀστραπὴν· χφ ἀστροπὴν.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τοῦ κειμένου, ὁ διασκευαστὴς τοῦ ζωδιολογίου διατηρεῖ πιστὰ τὶς τυποποιημένες ἐκφράσεις: ὁ γεννηθείς νεώτερος ἐν καιρῷ... ἢ γεννηθεῖσα κόρη... ἔσται κλπ., δὲν ἀποδίδει ὁμοῦς σωστά, δὲν καταλαβαίνει ἴσως, πολλοὺς τύπους καὶ φράσεις ὀλόκληρες ποὺ ἀνήκουν στὴ λόγια παράδοσή του. Ἔτσι π.χ. χρησιμοποιοῖ παράλληλα στὴ σύνταξη τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἀπὸ+αἰτιατική, ὑπὸ+γενική ἢ αἰτιατική (ἀπὸ σκύλαν, ἀπὸ τετράποδον 144v, 2, ὑπὸ σκύλαν 144v, 15, ὑπὸ θηρίου 150v, 3, ἀπὸ πόνον τελευτήσει 146, 13, ἀπὸ ξίφους λάβη 146v, 3 κλπ.), συντάσσει τὴν πρόθεση ἐκ+αἰτιατική (ἐκ τὴν ἀνεμοζάλην 147, 1), καταγράφει φράσεις δυσνόητες (στόματα ἀνθρώπων συντριβῶν αὐτοῦ 148, 11, τοὺς ὀδόντας αὐτῆς ἀπολάβεται, ἀπὸ χειρὸς ἐξορμισθῆ 150, 8-9, κτήσεται μέθην 144, 13, ἀσθενείας ἢ ἀρρωστίας ἢ κακοπαθείας ἤξει, τρεῖς ἀσθενείας περιπέσωσιν αὐτὴν· βλ. καὶ Σχόλια 148, 12), χρησιμοποιοῖ ἀπαρέμφατο σὲ θέση προστακτικῆς ἢ μέλλοντος (ὕβριζειν 147v, 19, ἐσθίειν 148, 5 149v, 1, ἀτιμωθῆναι 150v, 4), τύπο ἀρσενικῆς μετοχῆς μὲ θηλυκὸ οὐσιαστικὸ (ἢ κόρη... ἔχων 147v, 3 150, 7) κ.ἄ.π. Ἀντίθετα σὲ πολλὰ σημεῖα καταφεύγει σὲ δημῶδεις ἐκφράσεις ἢ τύπους, π. χ. μικρῆ 150v, 12, ἀνευχάριστη 149, 11, ἡμερη 148v, 2, ὀκνηρῆ 146v, 10, ἐπιδέξια, ἀζημίωτη 144v, 9, σπλήναν 148v, 9, συγγενὴν 147v, 4, πόδαν 147, 14, ἐδικοῦς 145, 10, τέσσαρους 145, 1 γαμπροῦ 152, 6 κ.ἄ.

Τὸ κείμενο ὀλόκληρο διαφέρει ἀπὸ ἄλλα σύγχρονα καὶ νεώτερά του¹. Εἰδικὰ τὸ λεξιλόγιο παρουσιάζει μιὰ ποικιλία ἀπὸ δημῶδη ἐπίθετα, πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ σύνθετα, τὰ περισσότερα ἀθησαύριστα, τὰ ὅποια πιστεύω ὅτι ἀξίζουν μιὰ ξεχωριστὴ μελέτη: φ. 144 κοντόπλατος, στρογγυλοκέφαλος, γοργογέλαστος, λυπόματος, δεισίλογος, φ. 145 μακροδάκτυλος, μελισσογένης, φ. 145v καλοπρόσωπος, κακοσύμβουλος, λαγόφθαλμος, περιχάρος, φ. 146 ὀροδόξιμος, μακρόστιχος, δῖγνωμος, δεισικάρδιος, στρογγυλοπρόσωπος, φ. 146v καλοσπόκριτος, φ. 147 μελισσίθριξ, μακρυτράχηλος, φ. 147v ἀντιλογίστρια, φ. 148 σιτόχροος, ἀπλόμαλλος, φ. 148v σιτόχροια, ὀλιγότεκνος, φ. 149 καλοπρόσωπος καλόφθαλμος, ὀροδοχιάρης, ἀνευχάριστος, δουλευτική, ἀνευχάριστη, φ. 149v ἱερακομύτης, μελισσοπώγωνος, φ. 150v ἀντιλογήτρια, ἀκαταφρόνητος, φ. 151 μελανόχροος, τραχηλαρκία, φ. 151v πολυμέριμος, μελισσόθριξ, δεισικάρδιος, καλοσπόκριτος, φ. 152 μελισσόθριξ, μελισσοπούγωνος, μεγαλόφθαλμος, ὀλιγόψυχος, ἀποδημητικός.

Γιὰ παράδειγμα θὰ ἤθελα νὰ ξεχωρίσω μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ποὺ οἱ τύποι τους εἶναι ἀμάρτυροι ἢ δὲν καλύπτονται στὰ λεξικά ἀπὸ σημασιολογικὴ ἄποψη: ἀνευχάριστη (149, 11) = οὐδέποτε λάβη εὐχαριστίαν (149, 11), ἀντιλογήτρια (150v, 11) καὶ ἀντιλογίστρια (147v, 9), ἀπλόμαλλος (148, 3), γελαστής (147, 6), δημοσικὴ (δουλεία 152v, 4), λαγόφθαλμος (145v, 13) ὅχι

1. Βλ. Κ. Τσαγγαλᾶ, παρακάτω, σσ. 99-107

«ὁ πάσχων ἀπὸ λαγωφθαλμίας»), ὀροδόξιμος (146, 6), ὀροδοχινιάρης (149, 2 — καὶ οἱ δύο τύποι ἀμάρτυροι ὅσο ξέρω· τοὺς ὀρθογράφησα ὅπως στὸ χειρόγραφο), τιμητικός (ἔσται 151v, 8) τραχηλαοκία (151, 14).

Ἰδιαίτερα ἀξίζει ἐπίσης νὰ προσεχτεῖ ἡ ποιικιλία τῶν σύνθετων μὲ ἀ' συνθετικὸ τὸν τύπο μελισσο-: μελισσογένης (145, 4), μελισσίθριξ καὶ μελισσόθριξ (147, 5 151v, 9, 152v, 1) μελισσοπόγωνος (149v, 10) καὶ μελισσοπούγωνος (152v, 2), ἔστω καὶ ἂν ἡ σύνθεσή του δὲν εἶναι δημώδης.

Ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τῶν ρηματικῶν τύπων θὰ ξεχωρίσω τὸν τύπο δακτῆ, πού χρησιμοποιεῖται σὲ ὅλο τὸ κείμενο, ἐνῶ σὲ ἄλλα ἀντίστοιχα κείμενα δὲν ἀπαντᾷ καθόλου¹.

Τὸ θέμα τῆς προέλευσης τοῦ ζωδιολογίου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διερευνηθεῖ. Τὸ γλωσσικὸ ὕλικό του δὲν βοηθᾷ στὴν ἐνταξή του σὲ κάποιο ἰδίωμα καὶ ἡ μελέτη τοῦ χειρογράφου δὲν μπορεῖ ἐπίσης νὰ βοηθήσει πρὸς καμιά κατεύθυνση². Τολμηρῆ, ἴσως ὄχι ἐντελῶς ἀβάσιμη, θὰ ἦταν μιὰ ὑπόθεση στηριγμένη στὸ γεγονός ὅτι τὸ χφ περιέχει πολλὰ ἔργα τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας³ (ὁ μοναδικὸς τύπος τοῦ ρήματος καθεύγη, φ. 151, 8 δὲν θὰ μπορούσε μόνος αὐτὸς νὰ συνηγορήσει στὴν περίπτωσή μας) καὶ ἐνισχυμένη ἀπὸ τὴν πληροφορία πού δίνεται στὸ ἴδιο χφ (φ. 142) γιὰ ἄλλο ἀστρολογικὸ κείμενο τῆς ἴδιας ὁμάδας: «Μέθοδος καὶ λέξεις τοῦ φιλοσόφου καὶ σοφωτάτου Πυθαγόρου περὶ τοῦ εὐρίσκει (sic) τὰ μέλλοντα τῆς τύχης... τὴν ὁποῖαν λέξιν καὶ μέθοδον ἔκαμν την φράγκικα καὶ καὶ ἐσταμπάραν την εἰς τὴν Βενετίαν», κι ἀκόμη ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ μήνα Δικέμβριος, πού θυμίζει τὸν ἰταλικὸ Dicembre: "Ἐνα ἀστρολογικὸ κείμενο τυπωμένο στὴ Βενετία θὰ ἐνδιέφερε τὸν "Ἑλληνα μεταφραστή - διασκευαστῆ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς Κρητικούς ἀναγνώστες του τὸ ἴδιο ὅπως ἐνδιέφεραν τὰ λογοτεχνικὰ βιβλία πού ἡ τυπογραφία τῆς Βενετίας προμήθευε στοὺς "Ἑλλήνες ποιητὲς καὶ πεζογράφους τῆς Κρήτης στὸν 15ο, τὸν 16ο καὶ τὸν 17ο αἰῶνα.

1. Κ. Τσαγγαλᾶς, σ. 103, σημ. 6καὶ7 : δαγκωθήσεται, δηχθήσεται, δαγκασθῆ, δαγκωθῆ, δαγκασθήσεται.

2. Οἱ ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις γιὰ τὴ σύνθεση τοῦ χφ ἀφοροῦν βασικὰ τὰ ἔργα τῆς λογοτεχνίας καὶ δὲν διαφωτίζουν τὸ δικό μας πρόβλημα. Βλ. H.-G. Beck, Der Leserkreis der byzantinischen «Volksliteratur» im Licht der handschriftlichen Überlieferung. Byzantine Books and Bookmen, Dumbarton Oaks Colloquium 1971. Dumbarton Oaks 1975, σσ. 47-67, εἰδικότερα 66-67.

3. G. Morgan, Three cretan manuscripts, ἐ.ἀ.